СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 221. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 23 вересня 1931. VOL. XXXIX. No. 221. Jersey City N. J., Wednesday, September 23, 1931. THREE CENTS.

ПОРА НА РЕВІЗІЮ ВОЄННИХ ДОВГІВ

ВАШИНГТОН. — В урядових кругах, обговорюючи фінансову ситуацію в Англії, приходять до переконання, що тепер мусить прийти до нового договору в справі німецьких репарацій.

Назагал думають, що тепер є найвідповідніша пора для переведення ревізії воєнних довгів.

ГУВЕР ВЗИВАЄ ВЕТЕРАНІВ ДОПОМАГАТИ, ЯК У ЧАСІ ВІЙНИ.

ДІТРОЙТ. — Президент Гувер був присутним при відкриттю конвенції Американського Легіону й виголосив до ветеранів промову, в якій обговорив теперішнє важке положення державного скарбу.

Президент підчеркнув, що не можна тепер обтяжувати державу скарбницю ніякими новими видатками, ні не можливо накладати нових податків, бо це ще спричинить більше безробіття. Промова та мала переконати ветеранів, щоби вони не вимагали виплати цілого бонуса в готівці.

Президента повитали двомінутовими оплесками, перервали промову двічі, оплескуючи її, як і оплескували його по скінченню промови. Президент апелював до посвяти ветеранів, нагадуючи їм, що тої посвяти потребує тепер держава в такій самій мірі, як її потребувала підчас війни.

По промові президента піднялися ще голоси, які відносилися до прогибіції. Богато делеґатів кричало: Приверніть нам пиво!

По промові президент відіхав на дворець, щоби вернутись до Вашинґтону.

НЕМА ТО ЯК СВОЯ ХАТА.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер, вернувши з місячного волокитства по европейських містах, заявив, що всюди його гарно приймали, та що він є дуже задоволений з подорожі, але вже має досить волокитства по світі й щасливий, що є вдома, бо нема таки нічого кращого як „гом, світ гом".

Позатим заявив Вокер, що він готов служити леґіслятурній комісії, чи кому треба, всіми датами щодо свого маєтку й в інших справах, бо не має нічого до закривання.

ЛЕТНИЧА КАТАСТРОФА.

НЮ ЙОРК. — У Вест Ню Брайтон вдарив літак, яким керував знаменитий летун Джеймс Ґудвин Гол, в хату, наслідком чого згинув Пітер Брейді, банкир, робітничий лідер і великий любимець спорту, особливо авіяції.

Брейді вибрався в дорогу до Дітройту, де мав говорити на конвенції Американського Леґіону.

Літак розбив хату і запалив її, наслідком чого згоріла Миссис Мері Тріто, літ 50. Як літак розбився, то відпадки покалічили двох малих хлопців і одного прохожого. Летун вийшов з того нещастя тільки легко покалічений.

Мрака була причиною катастрофи. Летун не знав, що летить так низько.

ВИРАТУВАЛИ ЛІСБОНСЬКИХ ЛЕТУНІВ.

ГАЛІФАКС. — Малий норвежський корабель „Белмойра" наїхав на розбитий на морю літак, котрим перелетіли Атлянтійський океан три летуни з Лісбони, а це Віли Роди і Кристіян Йоґансен, обидва Німці, та Португалець Фернандо Коста Віеґа.

Вже всі втратили надію, щоби пропавших летунів відшукати. Вони вибралися в дорогу без радія, не зважаючи на ніякі метеорольоґічні ореченння.

По морю пливали по розбиттю 148 годин.

ТРОПІКАЛЬНА ДОЛИНА В ПІВНІЧНІЙ КАНАДІ.

ЕДМОНТОН (Альберта). — Д-р Дж. Нормен Генри з Филаделфії розповідає про свою подорож до невідомих частей північної Британської Колюмбії. Він каже, що при допомозі індіянського провідника дістався в таку долину, де було так горячо як у тропікальних сторонах над рівником. Він купався в горячих водах, але деякі жерела були так горячі, що неможливо було видержати горячи. Індіяни розповідали, що вода в долині не замерзає навіть при температурі 50 степенів нижче зера.

ЗАВАЛИВСЯ ДІМ І ЗАСИПАВ 12 ОСІБ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — На Волнут улиці, у Вест Филаделфії, завалився триповерховий дім, в якім жило 15 родин. Досі нараховано 12 осіб, котрі загинули під румовищами. Але шукають далі за жертвами, бо бракує ще кілька осіб. Нещастя скоїлося нічю, коли всі спали.

КАНАДІЙСЬКИЙ ДОЛЯР УПАВ.

НЮ ЙОРК. — Канадійський доляр вартує тепер 93 й одну четвертину цента.

ЧЕХИ ПРО РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ.

Відомий чехословацький публіцист, В. Червінка, помістив у „Народніх Лістах", органі партії д-ра Крамаржа, статтю, в якій він ось як характеризує положення в совітській Росії: „Від чистого комунізму давно вже не лишилося й сліду. В СССР панує невмолимий державний капіталізм. Його страшні форми нагадують середньовіча; примусова праця і рабство. Всякий, навіть найменший спротив проти цих форм державного капіталізму карається виселенням або смертною карою".

Ця стаття являється закінченням цілого ряду переглядів, які друкувалися під спільним заголовком: „На передодні другої пятирічки". Талановитий публіцист виявив незвичайне знання совітської дійсности й обзнакомленість з загальним положенням Росії перед большевиками й після їх приходу.

ПЕТАРДА ПІД ДОМОМ УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕНИКА.

Польські джерела повідомляють із Тернополя: 20. серпня перед північю вибухнула петарда під вікном о. Івана Горецького. Шкоди не було. Згадані джерела твердять, буцімто петарду підложив хтось „на тлі особистих порахунків".

4,000 МЕТРІВ ПІД ВОДОЮ.

Донедавна ще думали, що в глибинах моря нижче 4,000 метрів під поверхнею води нема ніяких ростин, бо там панує вже вічна темінь. Тимчасом німецький дослідник, І. Шіллер, видобув з дна Адрійського моря малесенькі зеленожовті клітинки. Спершу він думав, що це є краплинки оливи, але пізніше побачив, що це живі істоти.

Інший знову дослідник, Е. Генчля, знайшов на дні моря зелені яєчка. По ближчому розгляненню виявилося, що це невідомі ще нікому сотворіння. Невідомо також дотепер, як вони розмножуються, ані як віджвлються.

ҐУМОВІ КРИСТАЛИ.

Зі зростом автомобілізму й летунства зросло дуже запотребування ґуми (кавчука). Цілий світ бореться сьогодня за кавчук і нафту (а тимсамим і за бензину). Всестороннє пізнання кавчука є поважнішою передумовою виробництва ґуми. Досі нікому не приходило навіть до голови, щоб елястичний, одностайний і однородний кавчук міг творити кристали. А одначе американській установі Бюро оф Стандарде вдалося перевести кавчук у кристали. З розчину дуже дбайливо очищеного кавчука в етері виділилися при дуже низьких температурах прозорі кристалики. Це відкриття заслугує на широке заінтересовання не лише задля своєї неправдоподібної особливости. Воно матиме передівсім дуже велике значіння для практики. Фабрикація може щойно тоді осягнути найвищий ступінь доцільности й економії, як вона зможе способи праці систематично приноровлювати до особливих умовин, які дає внутрішня будова матеріялу, що мається переробити. В цей спосіб відкриття кристалевої структури ґуми має значіння, якого не можна не доцінювати.

УБИВ ДІВЧИНУ, БО НЕ БАЖАЛА НЕЩАСТЯ ЙОГО ЖІНЦІ.

Старший кондуктор Марцінишин, власник дому на Левандівці (Львів) та батько двох дітей, любився в наймичці адвоката д-ра Райха, Одпольській. Приобіцяв Одпольській, що розведеться з жінкою та ожениться з нею. Зчасом Марцінишин знайшовся в скрутному фінансовому положенні й Одполька позичила йому 600 зол., щоби заплатив довг. Жінка Марцінишина згодилася на сепарацію, а чоловік мав їй записати дім. Одначе Одпольська не хотіла вийти за Марцінишина, бо жаль їй було його жінки й не хотіла його дітям забирати батька. Вона навіть заручилася з іншим. Коли Марцінишин дізнався про це, прийшов до неї до кухні при вул. Сикстуській ч. 28 та вистрілив двічі з револьвера. Зранив Одпольську в шию й ліву щоку. Опісля Марцінишин відібрав собі життя влучним стрілом у серце. Одпольську, тяжко ранену, відвезли до шпиталю. Залізничий паляч Лісович зізнав, що день перед убивством купив від Марцінишина дім за 10,000 зол., дав йому завдатку 700 зол. і викупив його вексель в Міській Касі Ощадности в 12. год. в полудне, себто 45 хвилин перед трагічною подією. Марцінишин у Лісовича не виявляв схвилювання й оба умовилися, що в 2. год. зійдуться для підписання контракту. Марцінишин сказав, що приведе до Лісовича свою знакому, якій винен 600 зол., а Лісович їй заплатить. Тимчасом пішов до Одпольської й убив там її та себе.

КРІВАВИЙ НАПАД НА ВІЙТА.

Невідомі покищо бандити напали на війта Гриця Булика в селі Пристани, жовківського повіту, на дорозі між 9. і 10. год. вечером та страшно його змасакрували сокирою і колами. Тяжко побитого відвезено до шпиталю в Жовкві, де бореться зі смертю. Підозрівають, що справниками цього бандитського нападу є сільські полеві шкідники, з якими війт Булик переводив того дня розправи та наложив на кількох з них відшкодування. Гриць Булик це дуже ідейний і відомий Українець, що своєю невсипущою працею причинився до піднесення села.

СКІЛЬКІСТЬ ПРАВОСЛАВНИХ І КАТОЛИКІВ НА ПОЛІССІ.

Варшавське православне „Слово" (ч. 10.) подає, що по обчисленням статистичного уряду у Варшаві, на Поліссі було 1. січня 1930 р. 854,719 православних і 89,276 католиків. Православні мали 319 парохій, 454 церков і 146 каплиць. Католицьких парохій було 54. Крім того римо-католицький епископ Лозинський зголосив до суду ревіндикацію 230 церков.

БЕЗРОБІТТЯ У ГАЛИЧИНІ.

Уряд Посередництва Праці у Варшаві начислює безробітних у Польщі 253,943 осіб. У відношенні до попередніх тижнів збільшилося безробіття на 1,843 особи. У Галичині безробіття зростає; у Львові зареєстрували 122 нових безробітних, у Дрогобиччині 38 осіб.

„БЕЗКОНЕЧНА НИЗКА ПОЖЕЖ У ВЕЛИКОПОЛЬЩІ".

Під таким заголовком подає краківський „Ілюстровани Курер Цодзенни" (ч. 228) з дня 19. серпня ц. р. цілу низку пожеж у Великопольщі. І так: у селі Чехах, пов. Ґнезно, повстала в неділю, 16. серпня, грізна пожежа, яка знищила до тла будинки господаря Еміля Померанського. Пожежа спопелила цьогорічний збір жнив, обору, стайню та рільничі машини. Шкода досягає 30,000 зол. Причини пожежі дотепер не устійнено; ведеться слідство. Тогож дня згоріла теж цегольня в Ґлоґовіні, пов. Козьмін, яка є власністю Вінцентія Ґжебенського. Шкода сягає понад 100,000 зол. Пошкодований був обезпечений у краевім асекураційнім Т-ві в Познані. Поліція веде розслід, щоби виявити причину пожежі. Знову в понеділок згоріло дві стодоли, хлів, збіжа і хліборобські машини Вінцентія Заплати в Німецькім Попові, сміґельського повіту. Пошкодований був обезпечений на 40,000 зол. Переведене слідство виявило вину самого пошкодованого. Тому поліція арештувала Заплату і Максиміліяна Желєзняка під замітом підпалу. Обох арештованих передано судові в Сміґлі. Вкінці в Мосіні згоріла стодола Станислава Звєжховського. Шкода на 5,500 зол., яку покриє Краєве Асекураційне Т-во в Познані.

СТРІЛЯНИНА НА ВУЛИЦЯХ КРАКОВА.

Вулицями Кракова аґенти відпроваджували до слідчого судді якогось Міхальського, що вломився був до фірми „Берзон". Перед судовим будинком посипалися револьверові стріли та поранили всіх трох аґентів і торговця Залуцького, що саме тамтуди переходив. Це стріляли спільники Міхальського. Потім бандити схопили Міхальського, зняли з нього кайдани, дали йому револьвер і пустилися втікати. Всі відстрілювалися. По дорозі всіли на фіякра й далі втікали до Звєжинця. За ними пустився в погоню автом поліцай, що там відбував службу. Бандити викинули візника й далі втікали. Поліцай, що гнався за ними автом, постріляв бандита Міколайчика в черево. Бандити бачили, що не втечуть, вискочили з фіякра й розбіглися на всі сторони. Ранений Міколайчик вистрілив собі двічі у висок і ранився дуже тяжко. В дальшій погоні арештували бандитів Міхальського та Маковича й відставили до вязниці. Аґентів Мікрута, Вінцковського та бандита Міколайчика зоперували в шпиталі в безнадійному стані. Міколайчик умирає.

ЗАМАХ НА ВІЙТА.

У Вербіжу Високім, пов. Коломия, невідомі справники стрілили кілька разів до війта тогож села, Василя Андрущака, і тяжко його ранили. Справники втікли.

ЗАГОЛОДИВСЯ В ГОРАХ.

У баварських Альпах біля шпиталю Ґель знайшли тіло мущини, а при ньому карточку, з якої виходить, що це 49-літній швець Мец з Зальцбурґу. Він вибрав собі оригінальне самогубство; заголодився в горах на смерть.

ПОЛІЦІЙНИЙ ТЕРОР У ГАЛИЧИНІ

МАСОВІ АРЕШТИ НЕ ПРИПИНЯЮТЬСЯ. ПОСЛА КОХАНА ЗАСУДЖЕНО НА 4 МІСЯЦІ ВЯЗНИЦІ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Польський поліційний терор шаліє далі. Поліція переводить багато ревізій в українських приватних домах, організаціях та в ріжних інституціях. Притім арештують Українців і піддають їх суворому поліційному „допитови". Більшість арештованих поліція звільняє після „переслухання", не знайшовши ніяких причин до тримання їх під арештом.

Як пильно „працює" польська поліція, може бути прикладом те, що за один день у Львові поліція арештувала 20 Українців, переважно молодших, перевели в їх помешканнях ревізії. Згодом усіх арештованих випущено на волю. Поза Львовом поліційний терор теперь особливо шаліє в нафтовому районі Галичини. Там поліція кождого дня „знаходить убийників Голуфка", але скоро виявляється, що в її руки попали невинні люди.

В самій Перемишлянщині арештовано за короткий час 30 Українців, в Сокальщині 40. Це показує, як „ревно" працює польська поліція. До того багато Українців конфіновано в ріжних районах і містах. Конфіновані мусять що кілька годин зголошуватися до поліції і т. д.

У Львові відбулася друга судова розправа над послом В. Коханом. Судили його за справоздавче посольське віче в Яворові та у Верхраті. Не зважаючи на те, що свідки й оборонець збили всі прокураторські „докази вини", суд з польських присяглих визнав вину посла В. Кохана, а суддя засудив його на 4 місяці вязниці. Посол Кохан вийшов на волю, бо присуд покривається слідчою вязницею, що була значно довшою.

ЯПОНІЯ ПОШИРЮЄ ОКУПАЦІЮ МАНДЖУРІЇ.

НАНКІН (Китай). — Не зважаючи на всі заяви Японії, що манджурський інцидент буде скоро полагоджений, бо Японія не думає тримати в своїх руках захоплених китайських міст, японські війська окупували ще кілька міст в Манджурії. На півночі вони вже дійшли до Східньо-Китайської залізниці, що знаходиться в китайсько-російському спільному володінню.

В захоплених районах Японія призначила своїх адміністраторів-комісарів, а в допомогу до военної охорони організує китайську поліцію під зарядом японської влади. До Манджурії японське командування все посилає свіжі війська. Головний штаб окупаційних військ розташувався в Мукдені.

Китайське правительство й правитель Манджурії заявляють, що вони не будуть воювати з Японією, хоч її поступовання вже є справжньою війною. Японці все заявляють, що вони звільнять китайські райони, а тимчасом военний міністер дає підтримку військам у Манджурії. До акції японських військ у Манджурії пильно приглядається радянська Росія. Вона під виглядом осінних маневрів, зібрала значні війська на манджурському кордоні.

ЛІҐА НАЦІЙ БЕЗРАДНА.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Окупація Манджурії Японією є дуже тяжким іспитом для Ліґи Націй. Японія й Китай підписали пакт Келоґа проти війни й обидві держави є членами Ліґи Націй. Нічого не заявляючи в Лізі, Японія поставила Ліґу Націй перед довершеним фактом, який, мовляв, доконали самочинно військові, щоб забезпечити життя й інтереси японських та інших чужинців, мешканців у Манджурії.

Китайський представник заявив перед Ліґою Націй протест проти Японії. Японський представник ще не дав своїх пояснень. Та Ліґа Націй вже тепер чується безсильною в цьому конфлікті.

ВИНУЮТЬ ФРАНЦІЮ Й АМЕРИКУ.

ЛОНДОН (Англія). — Парлямент приняв закон про звільнення державного банку від обовязку виплачувати золотом номінальну вартість паперових грошей. Тепер банк буде платити за англійські паперові гроші по курсі дня. В своїй промові міністер фінансів, Сновден, заявив, що одною з причин тяжкого фінансового стану Англії є те, що в Америці та Франції зібрано три чверти світового запасу золота.

Населення й біржа приняли нову фінансову реформу спокійно. Фунт стерлінгів на ціні впав менше, ніж того сподівалися. Голяндський делеґат у Лізі Націй заявив, що не відомо, до якої катастрофи прийде в Европі за шість місяців, коли все лишиться далі так, як тепер. Головною причиною світової кризи він уважає те, що світ поділений на два ворожі табори. Один табор старається стягнути з другого величезні репарації й не хоче купувати виробів свого довжника, щоб полекшити сплату тих репарацій. Тому Ліґа Націй спараліжована в своїй праці.

ЛІНДБЕРГ У КИТАЮ.

НАНКІН (Китай). — Ліндберг обслідує на своєму літаку райони, що залиті водою. Він уже вияснив, що повінь затопила значно більші терени, ніж китайський уряд думав. Там, де були поля, тепер плавають судна.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„БРУТАЛЬНА ПРАВДА"

Польський журналіст, д-р О. Ґурка, признає щиро й отверто, що стабімізацію східньо-галицьких відносин у межах польської держави на основах співжиття і співпраці між Поляками й Українцями вважають „в глибині душі й скритках мізку і Поляки й Українці за неможливу до переведення".

Але д-р Ґурка завзятий політик і тому не тратить надії на українсько-польську згоду, отже радить взяти „за роги засадничі трудноші проблеми". Згідно з тим бере „за роги" Українців. І пише, що „не може підлягати ніякому сумнівови, що Поляки Східньої Галичини ніколи й ніколи не згодяться на український уряд у своїй дільниці, а доказали ще перед повстанням Польщі, що мають досить шпіку в костях, щоби всупереч цілому світови до українського правління не допустити."

Д-р Ґурка, себто цей „поступовий" Поляк, що навіть признає назву українську, що є проти назви „Малопольска" та радить нам будувати вільну Україну над Дніпром, заявляє далі, що якби навіть знайшовся такий польський уряд, що готов би був відступити Галичину Великій Україні, то Поляки зі Східньої Галичини ніколи не допустилиб до цього.

Д-р Ґурка йде далі у своїх політичних міркуваннях і каже, що „або повстане колись у будуччині Україна без Східньої Галичини, або її взагалі не буде".

„Брутальна це" — каже д-р Ґурка — „правда, одначе більшість Українців мусить її зрозуміти, подібно, як усі Поляки врешті повинні зорієнтуватися, що сама українська справа, як така, не дасться спрятати з порядку справ Европи".

От бачимо, до яких висновків доходять найрозумніші з польських політичних голов. І чи диво, що, вчитуючися в такі польські розумування, молоде наше покоління, яке ще бачило воєнний зрив і розвал великих імперій та свою власну державу, приходить до висновку, що з Поляками неможливо говорити на розум, що є тільки один вихід: дальша безкомпромісова боротьба й підготовка до нового революційного зриву й визволення зпід окупанта.

Так і остаточно розвяжеться українсько-польська проблема. В огні нової революції й при новім розливі крови. Іншого виходу нема, коли навіть помірковані Поляки глядять на справу української державности і соборности так, як на неї глядить д-р Ґурка.

ВІЙНА, ВОЄННИЙ СТАН І ЄДИНИЙ ПРОВІД

„Великі проблеми віку розвязують не промовами і не постановами парляментарної більшости, а залізом і кровю". Слова ці, що їх колись сказав ґеніяльний Бісмарк, не стратили своєї сили.

Приладнавши ті золоті слова до наших обставин, ми матимемо таку формулу: **Самостійну й Соборну Українську Державу можна здобути лише залізом і кровю!**

А звідси висновок: ми ввесь час, аж до сповнення нашої кінцевої мети — самостійної держави — пробуваємо у **воєнному стані.** А це й собі зобовязує нас. Бо й найсильніщі держави, як це показав досвід світової війни, кермовані інстинктом самозбереження, підчас війни відмовляються від завдань уселюдського характеру, проборкують еґоїстичні стремління окремих кляс і станів, обмежують до мінімума духове й фізичне життя одиниці — все це є єдиною метою: **зосередити всю енерґію цілого народа на фронті, де кується доля того народа.**

Конкретно це проявляється: 1. В суворій забороні будьякої пацифістичної пропаґанди; 2. В обмеженні цілої низки громадських свобід (вільного пересування, вільного продажу і споживання продуктів і т. д.) і 3. В збільшеній контролі уряду над життям і діяльністю громадян (обмеження компетенції парляменту, воєнна цензура і т. д.).

Інакше кажучи, помітні тут дві тенденції: 1. національна ідея підпорядковує собі ідеї інтернаціонального (загальнолюдського) характеру; 2. Стремління творчих сил народа створити єдиний волевий кермівничий центр і підпорядкувати йому з жорстокою послідовністю відосередково-анархічні тенденції окремих кляс, гуртків і одиниць.

Так роблять держави, які вже мають понад тисячку літ істнування. Щож казати про розбиті, бездержавні, маловироблені культурно народи! У нас, напр., від другої половини XIX. в. починаючи, загніздилася пацифістична ідейка, яка малощо не затруїла цілого нашого мозку (інтеліґенцію). За Австрії та Росії ми мали необмежені можливости служити у старшинському корпусі, себто мати під слушну хвилю своїх ґенералів і своїх булавних старшин. Та, не дивлячися на ті можливости, ми навіть активних молодших старшин мали обмаль. Бо кожний український інтеліґент насамперед був пацифістом. І деб то він пішов з власної волі до війська! А якщо служив, то з примусу, ненавидячи ту службу. А ось у 1917 р. вдарив грім. І виявилася страшна траґедія нашого народу: войовничий у своїй масі нарід наш під рішучу хвилю свого життя, коли то рішалося: „або волю здобути, або вдома не бути", — дістав пацифістичні мозки, дістав слабоньку, миролюбну руку, з якої все виховзав важкий меч, дістав головку, що безсильно схилялася на плечі при вигляді крови. Згадати лише писання в р. 1917. „Робітничої Ґазети" проти реґулярної армії й „воєнщини". Наслідки відомі: розбито корито!

Правда, пацифістична потвора трохи поморхла, але всеж треба до неї загнати осикового кола, щоб вона вже ніколи не труїла серця наших людей. **Війна була, є й буде, а для нас вона все точиться.** А тому кожний, хто наважується проповідувати пацифістичні тенденції, є на ділі зрадником власного народу, бо ослаблює підчас борні його сили. І нема йому місця серед вояків, що чесно повнять свій обовязок на фронті і в запіллі.

З питанням єдиного волевого керовничого центру в нас ще гірше. Здавалосяб, що тут усе ясне і зрозуміле. І теоретично, звичайно, всі погоджуються, що треба мати такий центр, але спробуйте перевести це в життя! Правда, й вироблені держави не легко розвязували, наприклад таке питання, як утворення єдиної команди на французько-англійсько-американському фронті підчас світової війни, але всеж розвязали його позитивно. Міжтим у нас досить зробити перші кроки, щоб засаду єдиного центру перевести в життя, як ваші вчорашні співбесідники накинуться на вас як шершені. Все це, звичайно, прикривають вони своїми клопотами про „благо" народа, а на ділі йде тут лише про особистий вплив і значіння. Це „благо" народа" є влас не лише обіцянкою „благ", і кромі аморального завдання ріжними спокусами приваблювати на свій бік маси, має ще й іншу темну сторінку. До чого можуть довести такі гасла, найліпше показує досвід українського селянина, який з субєкта есперименту під гаслом: „грабуй награблене!" став його обєктом, отже жертвою безжалісних визискувачів. Масам можна казати лише одно: що воля, отже держава власна, вимагає насамперед самопосвяти й жертви. Колиж народні маси хочуть лише щось урвати, а при тому, крий Боже, нічого не втратити, то тоді справа їхнього визволення річ безнадійна. Отже втратять усе, скорше чи пізніше. Тоді шкода й заходитися коло справи визволення!

Всім же реформаторам, що їх так кортить перебудовувати життя, належить памятати, що для їхньої реформаторської діяльности насамперед треба мати терен, і при тому терен вільний від реформаторів чужої пануючої нації. Значить, треба або наперед поставити національні гасла і під ними вести боротьбу, абож — у противнім випадку — перейти до реформаційного табору чужої нації, що панує на тих теренах. Інакше ніколи не вийдемо з зачарованого кола.

А тому — **єдиний, волевий, керовничий центер є конечністю успіху в нашій визвольній боротьбі.** Над тими, хто й досі цього не хоче зрозуміти й перешкаджає утворити такий центр, треба перейти до порядку денного, бо це люди, що або дбають лише за себе, абож безнадійні, поморхлі книгогризи.

Учитель: Добрий Бог усе супровожає вас усюди, дітоньки!

Ученик: Чи Бог іде зі мною також, як я йду сходами?

Учитель: Алеж певно, сину!

Ученик: А як я йду вгору сходами, а моя сестра вниз.

ПОЛЬСЬКА ТОРГОВЕЛЬНА ФЛЬОТА

Дуже богато пишеться взагалі про польську фльоту. Ведуться ріжні диспути, виробляються ріжні проєкти, закидується урядови, що польська фльота є властиво чужа фльота, бо має в собі забогато чужинців, але зате мало пишеться про це, чи фльота ця є рентовна, чи ні. Доперва „Польска Ґосподарча" занялась трошки серіозніше цим питанням і тому варто на цю справу звернути увагу.

Найстаршою польською корабельною лінією є „Жеґлюґа Польска", бо вже має щось коло 4 років. Вона має 12 кораблів і вдержує звязок з пристанями на Балтійському морі, а відтак деколи заїжджає на Середземне море. Кромі того має ця лінія ще 5 малих пасажирських корабликів, що удержують службу коло побережжя. Для морської плавби вони заслабі. Дальше є ще польсько-анґлійська лінія, що має 4 пасажирсько-товарові кораблі, які в більшости курсують між Данціґом і Лондоном. Це товариство має 75% польського і 25% анґлійського капіталу. Найновіща польська лінія — це польська трансатлянтійська лінія, що має перевозити еміґрантів за море. Ця лінія має щось аж 3 кораблі і утримує звязок з Америкою і Канадою. 48% капіталу тої лінії є данського походження. Дальше має ще товариство „Робур" 4 кораблі для вуглевих транспортів і кілька малих кораблів для обслуги в пристані. Найбільше кораблів має польсько-скандинавська транспортова лінія. Вона возить у Швецію поживу й інші продукти, а привозить відти ріжні руди.

В загальному польська торговельна фльота має нині 21 вантажних кораблів з 53,000 бруттотон, 8 пасажирських з 18,000 бруттотон, 2 моторові кораблі з 2,800 бруттотон, 1 допоміжний корабель для моря з 170 бруттотон, 5 помічних кораблів для пристані з 256 бруттотон і кількох малих корабликів, з яких найбільший має щось коло 3,500 бруттотон. Кілька з них є нові, але більшість — то старі які Польща купила або в Швеції або деінде вже по війні.

Щодо рентовности тої фльоти, то трудно сказати щось певного. Польська держава має в своїх руках більшість акцій. Про доходи нема що говорити. Безперечно держава докладає до всього, та мабуть ще й чужих акціонерів мусить платити, цебто давати їм відшкодовання. Причиною цього є мабуть загальна господарська кріза. В останньому часі фрахт фльоти значно зменшивсь. Пасажирський рух також зменшивсь, бо еміґрантів за морем вже не приймають. Та головною причиною неуспіху є це, що всі польські кораблі є занадто повільні і публика не хоче ними їхати. Навіть еміґранти їдуть ними лише до Анґлії, а звідти дальше їдуть анґлійськими, німецькими або французькими кораблями дальше. Також і чужі кораблі роблять велику конкуренцію Польщі. Польськими кораблями іде лише той, хто не дбає за час і безпеку, а дбає за тих кілька сотиків, що заощадить на дорозі, бо треба знати, що польські кораблі возять публику досить дешево. Наймодерніщі кораблі польської фльоти є вже старі і немодерно побудовані, а до того всього ще й повільні. Тому то й постановлено вже, що Жеґлюґа Польска буде перемінена в приватне підприємство з великою участю держави, щоб краще могло воно всю торговельну фльоту розбудувати і зрентувати.

Дуже важливою причиною неуспіху та неохоти до моря є ще й обставина, що Поляки взагалі моря не люблять. В них нема вишколених матрозів, а передовсім морських корабельних старшин. З таким розмахом заповідувана розбудова фльоти підупадає з кождим днем. Мимо того одначе пристань Ґдиню розбудовується. Чи сама розбудова пристані не є чисто спекулятивним інтересом, це ще питання. Про це скаже майбутність.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Ярослав Гашек.

МІЙ ВИХОВАНЕЦЬ І Я

Я поробив великі досвіди у вихованні дітей, як приняв місце домашнього вчителя в комерціяльного радника Льоскоти. Він мав сина-одинака, тринацятьлітнього збиточника. Той хлопець уже замучив на смерть стару Француզку, а від девятого до тринацятого року життя не навчився ніоднісенького французького слова. Той лінтяй називався Ілля.

Його батько дуже тішився ним. А як поручив мені хлопця на вакації, розбалакався про виховання дітей. Діттям треба оставити їх свободу, інакше дитина буде лінива, млява та вигідна.

Себто, найліпшим засобом проти лінощів і млявости в дітей є, коли вони падуть з дерева.

— Ілько, — сказав щасливий батько — щодо того дуже розумний. Він доказує та вганяє радо, тому, то він не уломний ні духово ні фізично. Француզку, хоч їй було вже більше ніж пядесять літ, змушував до таких вправ у бъганні, що це скінчилося її смертю. Нещасна боялася, що хлопцеві може пригодитися щось лихого, та гнала за ним раз на свої старі літа чвалом кілька годин. Це спричинило її смерть. Коли би була видержала, булаб здобула світовий рекорд. Заки віддала душу, сказала ще: „Ільцуню, як називається перфектум від аллер (іти)?" Ілля відповів: „Гайда живо там!" і Французка пішла до небесних брам.

І я став приготовлятися до обняття обовязків учителя. Вистарався дозвіл на ношення зброї, купив собі бравнінґ і став розпитувати за книжками, що мали мене повчити про виховання молоді.

Невеличка книжечка про методи виховання з 1852 року попалася мені в руки.

Дуже було мені приємно вичитати там, що хибною ніжністю псуємо дітей. Книжка була написана приємним, приязним стилем.

„Спочування на відповідному місці це, щоправда, одно з найгарніших відрухів людського серця, одначе й це почування мусить мати свої межі та не повинно переводитися в слабість. Цим, самособою, не сказано, що дитину треба так бити, щоби вона аж зімліла. Коли запримічуємо, що дитина починає вмлівати, мусимо заразже перестати бити та старатися привести дитину до притомности. Це торкається передовсім слабовитих дітей. Здорові, сильні діти видержать уже порядну порцію буків".

Я добре вбив собі в тямку ті золоті слова педагога зі старої школи та вибрався в дорогу. Мені здавалося, що я починаю карну експедицію в дикому Заході або щось подібного.

Приняла мене поставна дама в найкращих літах і сказала, що Ілько знову зарився в книжках нагорі в бібліотеці. Це мене збейтежило, бо казало бачити Іллю в новому світлі. Тому я похвалив його жажду знання, а пані комерціяльна радничка відповіла на те, що вона йому надармо забороняє це вже кілька днів.

Я пішов нагору до бібліотеки. Ілля дійсно зарився в книжках. Він зовсім потонув у купі книжок і брошур, які викинув зі шафи. З тієї суматохи почувся голос: „Тут направо є ще один труп. Беріть його обережно, щоби не розсипався вам у руках".

Купа почала розділюватися і з неї рачки виліз Ілля, мій новий вихованець, з двома великими ґудзами на чолі. Просто з моста сказав він:

— Ви новий учитель. Знаєте, що я саме бавився? Упадок гори Арарату. Я збудував був мур з книжок і трутив його на себе, щоби засипав мене. Тепер я дав приказ витягнути й інші трупи. Поможіть мені, відкидати це на бік, щоби ми могли їх повитягати!

— Кого?

— Я взяв був котя на це нещасне місце, а як усе валимося, то на котя впала тяжка біблія, окована мідю.

Кітка дійсно лежала під біблією та під ще якоюсь тяжкою книжкою, а не виявляла найменших признак життя.

— Мусітимемо зелектризувати її, — сказав Ілля — та заки я ще міг заборонити йому це, відкрутив він жарівку та приклав лабки котяти на те місце. Роздався сильний лоскіт. Ілля скрикнув і в цюж мить лежав уже на землі. Я ствердив, що кітка прийшла до себе, а Ілля, приглушений електричною струєю, лежав на землі. Коли прийшов до себе, сказав сумно: „Я й кітка, ми все мусимо перейти. Коли одно з нас щось вистроїть, то друге на тім потерпить".

У замітно поганому настрої зійшов Ілля в їдальню. Там ми пили каву. Він набрав повніський рот і виприснув дуже зручно сильну струю на папугу. Папуга, що була в клітці на вікні, саме стала схвильовано кричати: „Лиши її, лиши її!" Цей успіх іще більше розвеселив Іллю. Він став розповідати про свого попереднього вчителя, а не щадив обидливих слів. Говорив про нього дуже зґірдливо, передовсім про його лисину.

Оповідав, що муха подумала, що це не лисина, а зеркало, та знесла на неї яєчка. Та він набрав повен рот води, виприснув її, поцілив муху та скинув її з голови того пана. Той пан тим дуже схвилювався й виповів службу.

— Подумайте собі, — говорив Ілля — всі гадали, що я нарочно плюнув йому на голову, а я був зовсім невинний, бо всьому була винна муха. Я чейже не міг узяти лука та зістрілити її стрілою чи з водяної пистолі, це щойно булаб гарна парада. Мені все не щастить, навіть тоді, як я нічого не хочу виброїти. Недавно грали ми „Кво вадіс" і привязали садівникову Марійку до вола. Потім раз цвікнули ми вола батогом. Він поґнав з Марійкою аж на базар у Горшовицях. Тоді всі сердилися на мене, бо як вони шукали Марійки, я хотів їм справити приємність і тому сказав їм, хай вони не журяться, бо все прочитають у часописах. Я взагалі дивуюся, що старші люди нам, дітям, не дають більше волі. На вакації приймають для дітей домашнього вчителя. Вірте мені, мені часто навіть не впало би на думку щось виброїти, колиб я не бачив перед собою вчительського ідіотського лиця. Ви не мусите цього відносити до себе, одначе досі кожен з тих людей думав, що він виглядає Бог зна як великоумно, а тимчасом він виглядав нужденно, коли хотів напровадити мене на праву дорогу.

Потім розповів мені про своїх приятелів у дворі та в селі, та спитав мене, чи крокодилі мають також нагнітки.

Наскільки собі добре пригадую, я сказав, що нагнітки у крокодилів не є нічим надзвичайним, бож у звіринці в Ню Йорку (все й все Америка!) мусіли зоперувати велитенського крокодиля, бо нагнітки доскулювали йому так дуже, що він з болю перестав був їсти. Були це нагнітки найбільші в світі, бо були завбільшки величезних барабоь, а кожда важила по фунтови.

Ми стали оба гарно бавитися. Він розповідав мені, що має у дворі великого доґа, що кидається на кожного чужинця, а йому лише тоді не робить нічого, коли йому оповідати казки. Казок слухає цей доґ цілий вечір дуже радо.

При обіді поводився той хлопець ввічливо. Пізнати було по ньому, що з приємністю приглядається мені.

Навіть папугу лишив у спокою, так, що вона вигідніське та вдоволено говорила собі крізь сон.

По вечері пішли ми спати.

Я уложив його до ліжка та читав саме вже якусь хвилилину, аж тут тихенько відчинилися двері, а великий доґ всадився у кімнату. Я чув, як Ілля говорив: уважай на нього, Лабик".

Доґ підійшов до мого ліжка та став гаркотіти. Я підвівся та почав дзеленькотіти зубами.

Двері замкнулися. Чим більше я клянцав зубами, тим більше доґ вишкірював зуби.

— Будь розумний, — вговорював я доґа. — Лабику, розумний друже, я новий учитель.

Це почало цікавити доґа, одначе не імпонувало йому. Він поклав передні лаби на моє ліжко, гаркотів і глядів мені в лице.

Я пригадав собі це, що то мені той непотріб Ілля згадував про казки.

— Любий Лабику, — сказав я до доґа — був раз цар, що мав трох синів. Один з синів...

Собака загаркотів іще більше сердито.

— Не сердься — пролепетав я — коли тобі не подобається ця казка, то я оповім іншу: „Давно тому, коли ще люди не були такі мудрі, як нині..."

— Г-р-р, г-р-р...

— Мій Боже, отже ще щось іншого. Скажиж, чого ти хочеш Лабик. Відпущений вояк не мав що їсти та зайшов у ліс...

— Г-р-р...

Була раз стара чарівниця, вона мала в лісі хату, а в хаті чорного кота...

Бог зна, як довго воно тяглося. Може зо дві годині, може три, одначе всі, що збіглися під вікнами, куди їх припровадив Ілля, вірили, що я збожеволів.

Серед нічної тишини лунала казка за казкою: „Була раз мати, що мала девять дочок"... Доґ не гаркотів уже. Він починав лише гаркотіти, коли я переставав говорити.

Я вже геть переплутував казки. Ті, що були на дворі, чули як я оповідав: „Була раз княжна, вона мала на кожнім волоску золотий черевик... Був раз мужик, що володів розумно та взяв собі пастуха за жінку".

Двері відчинилися. Насамперед хитрий хлопчище викликав потихеньки собаку, а потім впровадив у середину людей. Люди кинулися на мене. Старий чабан думав, що найкраще мабуть буде, заки прийде лікар, роздягнути мене до нага, завинути в мокре простирало та покласти в куті. Таким робом частенько вертається розум.

Після завзятого бою лежав я в куті. Нероба Ілля доказав свого.

Лікар, що побачив мене, як я лежав у куті завинений в мокрому простиралі, наче клунок, зараз доглупався, що я збожеволів.

Тепер я в санаторії. Знакомі, що відвідують мене, а яким я оповідаю цю пригоду, здвигають плечима та кажуть:

„Нумо, пане Гашек, розповіджте нам якусь казку!"

Яка то тяжка вчительська служба!

(З чеського переклав М. Н.).

СТАЛІНОВЕ ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ

Подаємо вимок з цікавої книжки Есада Бея „Сталін".

На приватне життя не має Сталін часу. Всеж таки живе приватним життям, яке своїм ...ським способом замітно ріжниться від життя інших комуністів. У молодости оженився ... Сталін з молодою Грузинкою Сюндзе. Вона ще перед революцією померла на запалення легенів. Від неї має сина. Пізніше на вершку могутности оженився цей пятьдесятлітний чоловік з пятнадцятилітньою осетинською дівчиною. Називається Надя Алилуєва, є донькою активіста з Кавказьких гір, а слухає свого чоловіка з орієнтальною віддатністю. Сталін є добрий чоловік, одначе орієнталець. Жінки визначних комуністів жиють у Кремлі звичайним життям жінок, які несподівано вивищилися. Від ескімоської жінки Орджонікідзевої аж до шляхетної Лацайки, Литвинової жінки, всі проводять час на балачках, дрібничкових інтригах, жіночих сплетнях. Скандальні афери є на денному порядку. ... влади, що зосереджується в Кремлі, дає тим жінкам доволі багато матеріялу, на яким може вжити собі ... „вічна жіночість".

Лише Сталінова жінка творить виїмок. За ввесь час істнування большевицької держави не вийшла жодна сплетня від Сталінової, а також ні разу не кружляла якнебудь помовка про неї саму. Скромно й тихо живе Сталінова за мурами дому в Горках. Кажуть, будьтоби Сталін що дня, як виходить з хати, згідно зі старим орієнтальним звичаєм замикає на ключ свою жінку, а ключ ховає в кишеню. Самособою, це може бути лише жарт, який має характеризувати становище Сталіна в його родині. Бо про Сталінову нічого не знають, нічого не чують. Відомо лише те, що майже не вміє по російськи, що не розуміється на політиці, що є дуже молода та що пядесять-літньому диктаторови привела на світ двоє дітей. Жінка одного визначного соціяліста, яка була в диктатора кілька днів у гостях, оповідає таке: Сталін, його жінка та жінка того соціяліста сидять у кімнаті, в якій є й колиска з пять-місячною Сталіновою дитиною. Сталінова мусіла йти до кухні й попросити чоловіка, щоби за той час вважав на дитину. Сталін, який безупину курив люльку, мовчки кивнув головою. Ледви мати вийшла, дитина стала плакати. Сталін підійшов до колиски, взявся неповоротно до дитини та дмухнув їй кілька разів тютюновим димом у лице, щоби дитина вспокоїлася. А дитина стала голосно протестувати. Сталін у розпуці підніс дитину з колиски та на знак своєї батьківської ніжности встромив їй люльку в ротик. Дитина стала ревіти, начеб її хто на ножі брав. Тепер уже розсердився і Сталін. Кинув дитину не дуже ніжно у колиску та пробурмотів під вусами: „Такий непорядок! Це не є ніякий большевик!" Той вечір мав Сталін зіпсований. Неепокійно походжав сюди й туди, доки не пішов спати.

Та вміє бути Сталін ввічливий, знає дати своїй родині все, чого сам не потребує, або й чим погорджує. Його мати, швачка, живе тепер у Тифлісі в губернаторській палаті серед царського блеску. Її могутність у Тифлісі необмежена, а сам всемогучий володар Тифлісу, товариш Еліява, кланяється з пошанівком і покорою, коли та стара Грузинка вступить до його робітні та зажадає щось. Своїм гостям, які старої бабусі не знають, шепче Еліява мрійливо на вухо: „Це Сталінова мати", на що всі присутні з пошаною затихають. Коли старший Сталінів син перепав при іспиті у високій технічній школі в Москві й коли і потім не виявив нітрохи охоти до науки, відіслав його Сталін до якогось грузинського містечка та на прощання сказав: „Коли не хочеш бути інжиніром, так будь шевцем!" Колиж його старша сестра віддавалася за чеського комуніста, уладив Сталін по азійськи пишне весілля, на якому царське багатство злучилося з орієнтальною пишнотою.

Дома, у своїй відокремленій посілости в Горках, Сталін присвячує вільний час читанню. Читає багато й заподадливо, щоби тепер у дозрілім віці наздігнати те, що занедбав. Одначе читає виключно фахову літературу про соціялізм, марксизм, народне господарство та тим подібне. Всякою іншою літературою не цікавиться. Чужих поетів і письменників знає мало. З російських цінить лише старого критика Пісарева, того Пісарева, який не вмів зрозуміти, навіщо є люди, які мусять списувати свої думки лише так, що кінці ріжних рядків римуються, а про Пушкіна з тієїж причини говорить, що то чоловік, якого годі брати поважно. Пісарева читає Сталін часто. А любить наводити при кожній нагоді: „Легенди минуться, а діла остануть". Зрештою цю цитату можна не без трагіки прирівнювати до самого Сталіна. Коли Сталін не читає, а має свобідну хвилину, слухає звуків пяноли, яка є в його кімнаті. Найчастіше грає собі похоронний Шопенів марш. Радо ходить на балет і оперу, передовсім на Вирдія „Аїду", а часом береться й критикувати оперу.

Часом заволодіє Сталіном просто горячкова туга до праці. Начеб підсвідомо добре відчував, що його кавкаське теольогічне образування не вистане до володіння над світовою державою. Тому кілька літ захотів учитися англійської мови. Якийсь час учився, та бачив безнадійність своїх старань і став учитися німецької мови. Та здається, що Сталін, який за час довгої влади над СРСР не навчився ще порядно російської мови, не зуміє навчитися й чужих мов.

Зі своїми політичними приятелями Сталін особисто не сходиться, хоч їх дуже добре знає. Вистарчить йому те, що знає, що має їх усіх безпечно в руках. Оригінальних засобів уживає до того. В касі в Сталіновім домі є дбайливо зложені численні документи, яких Сталін ніколи не бачить на очі. В тих документах списані найдокладніше подробиці про кождого визначного комуністичного службовика, а походять ті вістки загалом із тайних архівів російської царської поліції. Майже кожен із тих людей допустився у передреволюційній добі якогось „прогрішення". „Пив із якимсь поліцаєм, вихісновував партійні гроші на приватні цілі, виговорював на Леніна і т. п. Нині ті звідомлення лежать старанно замкнені в тайній Сталіновій касі. А Сталін перечитує собі вечерами пожовклі листки документів і радіє з прогріхів своїх товаришів. Понайбільше відпочивають ті документи спокійно в касі. Колиж котрий товариш стане небезпечним, забажає самостійної діяльности, прикличе його Сталін, покаже йому документ і скаже дбайливо: „Бачиш, ти в 1905 році в тім і в тім селі пив із поліційним шефом братерство. Вважай, можеш мати з того неприємности". Понайбільше вистарчить така товариська пересторога, потім винуватець за кілька днів публично „розоблачений", а партійний суд видає присуд на нього. Поліційні звідомлення про себе Сталін зараз після жовтневої революції знищив.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧЕСНЕ ПОСТУПОВАННЯ.

В неділю, 20 вересня, мені довелося почути спів на радіо зі стації WEAF російського хору під батутою Кибальчича. Хор гарно відспівав російські пісні та одну молитву на пошану жидівських свят. Перед кождою точкою заповідалося, що це російська пісня, а коли прийшло до українських, то заповідач вже заповів, що тепер хор буде співати українські пісні.

При тім заповідач зазначив, що це будуть співати пісні співолюбивого українського народу. Хор виконав ці пісні знаменито, а особливо чудово випав „Щедрик". Я вважаю тут потрібним підкреслити отце на рідкість для російських хорів і американських заповідачів чесне й гідне відношення як до заповідження української пісні, так і до виконання її без ріжних московських „заліхватських" додатків: викриків та вигуків.

Взагалі заповідач на стації WEAF завжди називає українські пісні українськими, а при тім додає пару слів, що характеризують співучість українського народу та красу його пісні. Таке поступовання заповідача й дірігента хору Кибальчича Українці можуть лише привитати, бо вони не крадуть нашого скарбу від нас і не нівечать його.

І. Степовий.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

ЗА ДИКІ ЗВІРЯТА ПЛАТЯТЬ ВЕЛИКІ СУМИ.

Хто любить відвідувати менажерії й циркові продукції тресованих диких звірят, того цікавитимуть ціни, які платиться за ці звірята. В Европі є дві найбільші фірми для торговлі дикими звірятами й обі вони є в Німеччині. Це є не лише найбільші фірми цього роду в Европі, але й на цілий світ. Одна з них це фірма славнозвісного Гагенбека біля Гамбурга, а друга Л. Руге в Альфельді, місточку, що лежить між відногами Гарцу й горбками над рікою Везерою. До Альфельду приїздять директори не лише зі всіх европейських звіринців, але й представники позаевропейських менажерій, цирків і звіринців, щоби на місці оглянути „товар" і вибрати щось відповідного для себе, або замінити за осібняків, яких не потребують. Варто приглянутися цінам. І так, за першого самчика орангутана, якого привезено по війні до Европи, заплатив дрезденський звіринець 12,000 марок. Родина орангутанів зі Суматри, зложена з батька, мами й дитини, коштувала 25,000 марок. За молоді горилі платиться по 20,000 марок. За молодих, однорічних носорожців з Африки платять 30,000 марок, а за жирафи 12,000 марок. Таку менше-більше ціну платять за гіпопотамів. Самців індійських слонів мало хто відважиться купити, бо вони є дуже непевні й небезпечні. Радше купують слонів-самиць, яких ціна хитається між 4,000 і 8,000 марок. Далеко цінніші є африканські слони з великими, клапатими вухами. Пять або шість-літний самець коштує приблизно 35,000 марок. „Король звірів", лев-самчик, коштує 6,000 марок, а його достойна подруга 2,000. Бенгальський тигр коштує менше-більше стільки, що його гриватий двоюрідний брат з Африки. За рідшого, зате більшого сибірського тигра треба вже дати 8,000 марок. Північно-американський бізон коштує 1,500 до 2,000, а верблюда можна вже мати за 1,500 марок, перуанську ляму за 1,800 до 2,000 марок. Бурого медведя можна купити за 200, бо навіть за 150 марок. За райські птиці з острова Нової Гвінеї платять 2,000 марок за штуку. Гарний капелюшик пані, на якім є хвостик пташки, що коштує 4,240 зол. Когут африканського струся коштує також 2,000 марок, а папугу-ару можна вже купити за 300 марок. За пелікана треба дати не більше як 250 марок, а довгоногий фляміно коштує 75 марок. Розуміється, що ціни хитаються відповідно до постачання й попиту.

При кінці годиться згадати, що звірят не спроваджують впрост з їх батьківщини до Німеччини, бо завелика й нагальна зміна підсоння мусіла би відбитися фатально на тих звірятах. А саме на Рівієрі, в місцевости Крос де Каг, біля Ніцеї, уладила фірма Л. Руге акліматизаційну санаторію. Всі дорогі штуки, заки попадуть у Німеччину, перебувають у цій санаторії довший або коротший час, заки привикнуть до европейського підсоння, а щойно тоді везуть їх у Німеччину.

Льогіка.

Чи то дійсно правда, Галю, що ти виходиш за Стефана? Таж ти говорила, що ти не можеш стерпіти його на очі?!

— Таки не терплю його. Та знаєш, ворожка недавно сказала мені, що я буду дуже щаслива з моїм другим чоловіком.

— Не розумію тебе?!

— Щож тут не розуміти? Степан щойно мій перший чоловік!

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(22)

Лікування сухіт.

Щоб успішно лікувати сухоти, треба передусім скріпити організм чоловіка, щоб зробити його відпорним на заразу. Найважнішими засобами до цеї цілі є отвертий, здоровий воздух, відповідна їжа, спочивання і правильні тілесні змагання або вправи. Це є основні методи лікування в звичайних випадках сухіт. Всі інші методи є тільки помічними.

Вікна кімнати, де перебуває хорий на сухоти, повинні бути в день і в ночі отворені, щоб було доволі чистого воздуха, без огляду на те, чи це в літі чи в зимі, чи в погоду чи в негоду. Хорий мусить бути все тепло одягнений, коли на дворі непогода або холод, але не мусить спати на дворі, бо то може хорому більше пошкодити ніж помогти.

Їжа хорого повинна бути дуже обильна, більша як звичайно; багато товщу, але хорого не треба силувати до їжі. Достаточно є давати хорому їсти три рази денно, найбільше в полудневу пору, але нічого не давати до їжі в часі між сніданком і полуднком та між полуднком і вечерою. Перед кождою їжею хорий мусить одну годину відпочати. Дієта повинна бути ріжнородна; багато мяса, бараболь і мучних страв. Овочі і зеленина не конечні. Пів кварти молока до пиття по кождій їжі. Ніякого алькоголю, хіба часом трохи для скріплення слабого живчика або проти нестравности. Найліпше сире мясо, бо воно легко стравне, або сок з сирого мяса, особливо тоді, коли жолудок або кишки не працюють правильно.

Через правильні відживлювання хорий набирає сили боротися з недугою. Він що тижня прибуває на вазі, аж дійде до тої ваги тіла, яку мав тоді, коли важив найбільше. Але поза те вже не добре насичуватись так, щоби аж груби́ти, бо загрубі або затовсті люди не скоро можуть виліковатися.

Щодо відпочинку, то коли теплота тіла дійде до 100° Фаренгайта, хорий мусить непорушно спочивати в ліжку. Може встати з ліжка на три дні, коли теплота тіла спаде що найменше до 98.6° Фаренгайта. І так на переміну мусить то спочивати то знову вставати, нераз кілька місяців в часі лікування.

Тілесні вправи хорого або гімнастика мусять бути точно приписані. Скоро ходити не вільно.

В часі ходу не вільно розмовляти. Зчасом можна позволити хорому виконувати якусь легку роботу. Допера по багатьох місяцях такого життя вільно хорому проходжуватись на свіжім повітрю яких 10 до 12 анг. миль денно.

Лікування хорого на сухоти штучними лікарствами не є добре, хіба в випадках, коли це конечно потрібне. Приміром люди, які не можуть позволити собі на обильну їду, можуть з добрим лічничим успіхом пити рибячий тран (т. зв. „Кад-Лівер Ойл"), або лікуватися спеціяльними аршениковими препаратами, особливо, коли покажеться недокровність або анемія.

Лікування в санаторіях є успішне у вчаснім періоді сухіт і тоді хорий мусить піддатися строгій лікарській дисципліні найменше 6 місяців і до року або й довше, відповідно до обставин.

Часом зміна клімату помагає на сухоти, приміром перебування близько моря, а особливо горячий, сухий клімат, як приміром Полуднева Каліфорнія, Альжирія, Єгипет, дальше лісисті околиці в невисоких горах, легко доступних. Рівнож помагають т. зв. соняшні купелі в місцевостях, високо понад поземом моря положених і т. п.

Штучним лікарським середником до лікування сухіт є особливший плин, що називається туберкуліною Коха, та всякі інші хемічні препарати, якими при лікуванню сухіт може послугуватися тільки лікар, а які в практиці не все виявились успішними.

Те все, що сказано досі про лікування сухіт, відноситься в першій мірі до хронічних сухіт грудей або легенів, але коли заходять сухітничі комплікації або коли сухоти захатують і нищать інші життєві органи людського тіла, то очевидно побіч природного лікування треба вживати й спеціяльних лічничих середників або часом і операції, відповідно до проявів недуги. Всеж таки сказати можна, що приміром сухоти легенів можна в початках цілком вилікувати, коли хорий не легковажить собі недуги та коли завчасу совісно возьметься до лікування.

У найновіших часах лікування сухіт, особливо грудних, заінтересувало рівнож т. зв. хірургію, де при допомозі всіляких препаратів переводиться операції, як пр. вирізування ребер, щоб ушкоджені сухотами легені могли зійтися. Інші операції робиться, як пр. паралізування легенів, де перетинається т. зв. френечний нерв, а бо прямо впускається повітря між легені і мязну стіну. Ці операції є дуже успішні.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ.

Небактеріяльні зарази.

В цім розділі згадаємо про кілька недуг, що їх спричинюють не бактерії, але малесенькі ростинки або галапаси. До таких недуг належать у першій мірі Антиномикоса і Мадура фут.

I. Актиномикоса.

(Actinomycosis).

Це є недуга, що атакує найбільше худобу, але також і людей. У худоби захоплює вона особливо пащеку і язик, спричинюючи великі і тверді згрубіння. У чоловіка ця недуга розвивається по заражженню скорше як у худоби, хоч опухнення є менші і мякші як у худоби. Коли така недуга перенесеться на людське тіло, то може вона захопити щоки і шию з проявами опухнення, з ранами та боляками. Час до часу може перенестися й до кишок і тоді може спричинити в кишках ріжного роду боляки; може вона заатакувати також легені і подібно як сухоти може спричинити всілякі запалення, що своїм характером нагадують хронічне запалення віддихових проводів або оболонки легенів. Але найчастіше недуга ця захоплює щоки та потилицю. В тім випадку звичайно одна щока і ціла потилиця запухають, а зчасом творяться на шкірі боляки, які пукають і гніються. Щоби відріжнити цю недугу від подібних других, треба розсліджувати ропучі рани, бо правдиве розпізнання може зробити лише бактеріольог у лябораторії. В ропі таких ран він знайде ростинку або галапас, що виглядає неначе галузка з трома відногами.

Лікування. Чоловік, що попадеться в цю недугу, при добрім лікуванню приходить до здоровля. Тільки коли недуга захопить груди, то поратунку майже нема, хоч недуга може тревати цілими роками. Взагалі лікування відбувається відповідно до проявів і таке лікування належить до лікарів внутрішніх недуг (інтерністів) та до хірургів. Добре ділає проти тої недуги препарат потасової йодини; її треба вживати до лікування довгі місяці. На рани і боляки добре ділає промінь Х. В найновіших часах лікується цю недугу з добрим успіхом при помочі відомого протисифілітичного лікарства, Сальварсану, або т. зв. 606 препарату.

II. Madura foot.

Це недуга, що панує в теплих краях, особливо в Індії. Під стопою ноги творяться боляки, які розростаються і гноятся. Ця недуга є хронічна і дуже тяжко її вилікувати. Зпочатку стопа пухне, відтак розростається і твориться з неї неначе якась неправильна маса, покрита жилами і заглибинами. Лікування відбувається тільки через операцію або прямо відрізання (ампутацію).

(Дальше буде).

У КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НИНІШНЯ ТУРКИНЯ.

Сильній волі Кемаля баші Турки піддалися без вагання. Одначе Туркині, за виїмкою Царгорода та великих міст в Анатолії, далі заслонюють лице серпанками. Не помагають накази, пропаганда через радіо і відклики до патріотизму турецької жінки. Можливо, що будуче покоління покине цей давній звичай, але нині ще богато Туркинь держиться припису Корану... не показувати чужим мущинам ані відкритого лиця, ні своєї краси, ні дорогоцінностей.

Приказу Кемаля баші слухають лише великоміські пані, жінки урядовців і нечисленні урядннчки, вчительки й інститутки шкіл европейських у Туреччині або закордонних. Вихованці американського Каледжу в Адані, які ще недавно носили серпанки, в коротких спортових штанцях грають у футбол, носять коротко підстрижене волосся та вганяють по городах заведення, ніби пусті хлопці.

Многоженство скасовано в Туреччині. Ниші Турок, який хоче оженитися, веде свою суджену до уряду тай там предкладає документ-посвідку, що два тижні тому дав на заповіди, далі лікарське свідоцтво, що він і вона здорові, здібні до подружа. Потім дістає документ шлюбу з двома фотографіями. Хто без лікарського свідоцтва заключує подружа, наражується на пятнацять літ вязниці. Релігійний шлюб не має значіння цивільного шлюбу. Таксамо Турок, який бере собі кілька жінок, лише для першої і її дітей дістає правні документи. Наслідком того закону проти многоженства терпить найбільше селянин, бо він досі брав собі стільки жінок, скільки потребував робучої сили. Розвід у нинішній Туреччині дуже утруднений. Жінка має перед судом тісамі права, що й її чоловік. Вільно заключувати подружжа з приналежними до іншого віроісповідання, одначе діти мусять виховуватися в іслямській вірі. Ні жінці, ні чоловікові, якіісповідують іншу віру, не вільно вести другу сторону до своєї святині.

В істанбульських мечетах дуже часто можна бачити жінки в европейських одягах і без заслони. Вони в самих дверях, як ялося вірним ісповідницям Магомета, скидають обуву.

Турецькі феміністки домагаються права голосування для жінок і грозять при найближчих виборах поставити власну кандидатку. Та, доки не появиться закон, який давав би їм право голосування й рівноуправнення, доти ці погрози не мають значіння.

A SHORT HISTORY OF UKRAINE.

(Prepared by Stephen Shumeyko, LLB.)

PERIOD III.

UKRAINE UNDER THE LITHUANIAN-POLISH RULE.

(1340—1654).

About the time when the Ukrainian State was rapidly declining in power due to wars and internal dissention, there the nation of Lithuania, situated north of Galicia, was gaining in importance. It was regarded as unimportant until about the first quarter of the 13th century when due to the fearlessness and craftiness of its monarch King Mendowh it rapidly expanded. Later kings of Lithuania began to annex adjoining states, principally those of Ukraine. In this task they did not encounter much difficulty because the Ukrainians were not all reluctant to become annexed. First — their annexation to Lithuania would give them better protection against the Tatars than that given by their petty native princes. Secondly, the ruling Lithuanian class was Lithuanian in name only, having adopted the Ukrainian language and made it their official language; having adopted the Ukrainian laws and culture; having the same religion as the Ukrainians and finally in annexing they did not attempt to force upon the Ukrainians their own customs and habits. So it is not surprising that Lithuania did not have to conquer Ukraine, it merely had to peacefully annex it. Through these annexations it became so powerful that at its zenith it extended from the Baltic to the Black Sea.

Now, how was the Lithuanian-Polish union formed, which was destined to rule and tyrranize Ukraine for a long period of time. To answer this question, we must review a bit of Lithuanian and Polish history.

When Prince Lev died there died with him the reigning house of Galicia, and the country then found itself under the Lithuanian rule. However, about 1350, King Casimir the Third of Poland conquered Galicia and annexed it to Poland. Previous to that, however, Hungary and Poland made a treaty whereby it was understood that if Casimir died leaving no sons then the crown would go to the Hungarian king. It so happened in 1370 when Casimir died leaving no sons whereupon King Ludowic of Hungary became king of Poland. He also did not have any sons and having no intention of giving the crown back to Poland at his death together with Galicia, he had Poland declare at his death his fifteen year old daughter as the Queen of Poland, but they still needed a king so therefore King Yahaylo of Lithuania was offered the hand of the Queen Yadwiga with the stipulation, however, that the marriage would make him King of Poland in return for which Lithuania would have to come under the Polish crown. He also had to take over the Roman Catholic religion. He accepted and moved to Cracow, making that city the capital of the Lithuanian-Polish State.

This act resulted in practically wiping out the independence of Lithuania which result Yahaylo did not foresee when he signed the treaty. However, although he made the treaty, his subjects, recognizing the loss of their independence, did not take kindly to it. They revolted and in 1392 made a noble named Vitautas their king who forced Yahaylo to sign a treaty guaranteeing Lithuania its independence. The force of this treaty lost its effect when Vitautas sufferd a terrible defeat at the hands of the Tatars in 1399, and as a result thereof became weakened so that he could not any longer put up a bold front against Poland.

In 1413 a non-aggressive union was formed between these two countries which was based on the agreement that the two nations should always work in conjunction and if any differences arose then they were to be settled by arbitration or as they called it — by the "soym" of "sejm."

As a result of this union Ukraine which during 1393—1394 had all of its weak ruling princes driven out by Vitantas, leaving behind only the lesser nobility which was of not much account politically, became incorporated into the Lithuanian-Polish Union which thenceforth regarded her as conquered territory.

(Next Instalment:—The Beginning of the Cossack Period).

ІЗ ШВЕДСЬКОГО СІЛЬСЬКОГО ПАРУБКА — МОНГОЛЬСЬКИЙ КНЯЗЬ.

Не що дня трапляється, щоби сільський парубок став князем і ще до того монгольським. Тому ціла Швеція ждала дуже неспокійно, як Лярсон, князь Монголії, оповідав через радіо свої пригоди на Далекому Сході.

Ф. А. Лярсон родився 1870-го року в шведськім селі Тільберга. Вже змалку бажав він відвідати чужі країни, тому, як трапилася нагода, вступив до місійної школи, яка їхала у Китай. Там осів він у Банту над Жовтою Рікою, яка творить границю між Китаєм і Монголією, та зорґанізував місійну стацію. Часто відвідував його монгольський князь, який показував його приятелям як щось незвичайного.

Підчас боксерської війни 1900-го року вдерлися китайські націоналісти до Калґану та схопили Лярсона і ще 21 Европейців, але всім удалося втекти до монгольської місійної станиці. Але що вони боялися, що за ними пустяться в погоню боксери, перейшли до Урги, святого міста монгольських будистів. Тоді то Лярсон нераз виявив свою незвичайну відвагу й талант помогти собі в найбільшій біді. Це придбало йому загальну пошану.

В 1913. році жив Лярсон іще в Урзі, як довідався про вибух монгольської революції в Китаю. Тодішній китайський премієр міністрів, Гсунг-Гсі-Лінг, який знав про впливи Лярсона, просив його, щоби посередничив як мировий суддя між обома арміями. Лярсон розмовляв із монгольським ґенералом і намовив його, щоби разом із своїм штабом у супроводі Лярсона вибрався до Пекіну. Тут опісля заключили мир. Крім ріжних ордерів живий Будда з Урги надав Лярсонові титул князя Монголії. Потім поселився Лярсон в Урзі як спокійний купець.

Лярсон помагав нераз ріжним мандрівникам своїм впливом, нпр. Свен Гедінові та Рой Чепменові Ендрюзові. **Якийсь час гостив у нього один молодий Американець, по званні залізничник. Це був ніхто інший лише Герберт Гувер, президент Зл. Держав.** Лярсон каже, що пригадує собі його як привітного, веселого, енергійного мущину, що строго сповняв свої обовязки.

Чоловік вернувся над раном додому пяний.

Жінка: Стидайся... Я добре вихована жінка й мушу це терпіти.

Чоловік: Колиб ти була добре вихована, то не розмовляла би з пяним.

ТАРЗАНІВ СИН.

(44)

Корак узброїв Меріем. Він зробив їй невеликий ніж та спису. Вона навчилася ними добре володіти й зручно нападала та оборонялася. Часами вона ходила сама. Росла фізично й розвивалася гарно. Тіло й лице її набуло дуже красивих свобідних форм. Здавалося, що вона перетворилася в мітичну Діяну, котра тепер ходить по лісах на полювання. Свобідне життя в природі й душевний спокій давали їй силу фізичну й духову.

Вона зручно вміла полювати й нераз приносила до свого дерева кози. Всі троє: Меріем, Корак та Акут уже були добре знаними для диких звірів і дрібних малп, що також жили недалеко них у джунґлях. Малі малпи не боялися дівчини й любили бавитися з нею, особливо, коли вона їх годувала ріжними смачними лісовими оріхами. Малпи також не лишалися в боргу й часто приносили їй смачні овочі, що діставали в гущавині джунглів.

Дівчина лягала часто в лісі високо на гилках дерева відпочити й довго спала там міцним сном. Одного разу, коли вона спала на дереві, до неї прибігла мала малпа й почала її будити: „Вставай! Вставай! — кричала малпа, — вставай, бо Манґамі йдуть сюди!" Мова тих великих малп була зрозумілою для малих малп. Меріем пробудилась і відповіла малій малпі: „Тікай сама, маленька Маму. Я не боюся!"

Мала малпа скоро кинулася вгору по деревах, тікаючи від Меріем геть. Дівчина не зрозуміла, про що говорила їй малпа, бо малі малпи називали словом „Манґамі" також Корака й Акута. Чула вона зпросоння шелест, що все наближався до неї. Меріем думала, що це Корак і Акут вертаються з полювання. Вона прикинулася, що міцно спить. Чула вона, як до неї наблизилися й недалеко спинилися, але чому не чути їх звичайного привитання? Що таке?